

РЕСПУБЛИКА БУРЯТИЯ

БУРЯАД УЛАСАЙ

ЗАКОН

ХУУЛИ

**Буряад Уласай дэбисхэртэ
эзэгүй амитадта хандаха талаар ажал ябуулга бээлүүлгын
гурим тогтоохо болон тиймэ ажал ябуулга бээлүүлхэдэ,
хэмжээ ябуулгануудай тоолбори тодорхойлхо тухай**

*Буряад Уласай Арадай Хурал
2023 оной ноябрийн 16-да
баталан абса*

1-дэхи статья. Тус Хуулийн гуримшуулдаг харилсаанууд

Тус Хуули «Амитадта харюусалгатай хандаса тухай болон Оросой Холбоото Уласай хуули тогтоолгын зарим шийдхэбэринүүдтэ хубилалтануудые оруулха тухай» гэхэн 2018 оной декабрийн 27-ой № 498-ФЗ Холбоото уласай хуулийн (саашадаа – Холбоото уласай хуули), холбоото уласай бусад хуулинуудай ба Оросой Холбоото Уласай гуримшуулгын хуули ёһоной бусад шийдхэбэринүүдэй, «Буряад Уласай гүрэнэй засагай зургаануудай ба Буряад Уластахи нютагай засагай байгууламжануудай нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн зургаануудай амитадта хандаха талаар зарим бүрин этигэмжэнүүд тухай» гэхэн 2019 оной октябрийн 8-ай № 579-VI Буряад Уласай Хуулийн, Буряад Уласай бусад хуулинуудай ба гуримшуулгын хуули ёһоной бусад шийдхэбэринүүдэй ёһоор Буряад Уласай дэбисхэртэ эзэгүй амитадта хандаха талаар ажал ябуулга бээлүүлгын гурим тогтоодог ба тиймэ ажал ябуулга бээлүүлхэдэ, хэмжээ ябуулгануудай тоолбори тодорхойлдог.

2-дохи статья. Тус Хуулида хэрэглэгдэдэг гол ойлгосонууд

1. Тус Хуулийн зорилгоор удаадахи гол ойлгосонууд хэрэглэгдэдэг:

1) шалтагаангүйгөөр добтололго – амитанай гү, али түлэйн ами наһанда ба бээдэ аюултай, үгы гэбэл хохидол үзүүлэлгэдэ шэглүүлэгдэһэн бусад амитадай, үгы гэбэл хүнэй үйлэнүүдһээ, мүн амитаниие гү, али түлыень барилгатай холбоотой хүнэй үйлэнүүдһээ уламжалангүй, бусад

амитадта, үгы гэбэл хүнэй ами наһанда ба бээдэ, зөөридэ хохидол үзүүлхэн, үгы гэбэл хохидол үзүүлхэ аюул болоһон амитанай бусад амитадта гү, али хүндэ добтололго;

2) хүндэ аюултай амитан – шалтагаангүйгөөр добтолдог ба (гү, али) хүнэй бээдэ гү, али ами наһанда хохидол үзүүлхэн ба (гү, али) дадажа, амидардаг газараа ба байдалаа хэлгэжэ шадахагүй (хүнэй дуудахада, харюусадаггүй, дүтэлдэггүй, хаалтатай байраһаа сүлөөрхээ оролдодог, хүнһөө эдээ абадаггүй) амитан, мүн нэгэ доро 3 ба тэрээнһээ олон тоотой хүрэг соохи амитан;

3) бүридхэлдэ абтаһан амитан – Буряд Уласай Засагай газарай баталһан Буряд Уласта гэрэй амитадые бүридхэлдэ абалгын гуримай ёһоор уялгата бүридхэлдэ абтаһан болон эзэн тухайгаа мэдээнүүдтэй тэбэг тэмдэгэй гү, али мэдээсэлэй сахим хэрэгсэлэй (жэжэ чип) түхэлэй танюуһата тэмдэгтэй гэрэй амитан;

4) эзэгүй амитадые саг зуура байлгадаг газар (саашадаа – саг зуура байлгадаг газар) – амитадые тэжээдэг газар болодоггүй, эзэгүй амитадые бариһан саһаа эзэдтэнь бусаатараа, тус Хуулийн 8-дахи статьягай 2-дохи хубийн ёһоор эзэгүй амитадай ами таһалтараа, эзэгүй амитадые шэнэ эзэдтэ гү, али амитадые тэжээдэг газарта дамжуултараа байлгах талаар ажал ябуулга бээлүүлгэдэ зорюулагдаһан тусхайтаар түхээрэгдэһэн байшан, барилга, бодхолго;

5) хэрэггүй амитан – тус хубийн 3-дахи пунктын ёһоор бүридхэлдэ абтаһан амитанһаа гадна саг зуура байлгадаг газарта гү, али амитадые тэжээдэг газарта байһан болзоройнь туршада эзэнэйн олодоогүй амитан.

2. Тус Хуулида хэрэглэгдэдэг бусад ойлгосонууд холбоото уласай хууляар тодорхойлогдоһон удхаар хэрэглэгдэдэг.

3-дахи статья. Буряд Уласай дэбисхэртэ эзэгүй амитадта хандаха талаар ажал ябуулга бээлүүлгын зорилгонууд

Буряд Уласай дэбисхэртэ эзэгүй амитадта хандаха талаар ажал ябуулга удаадахи зорилгонуудаар бээлүүлэгдэдэг гэбэл:

1) эзэгүй амитадай тараадаг, хүнэй ба амитадай адли үбдэдэг халдабарита үбшэнүүдэй хүнүүдэй ба амитадай дунда ехээр хүжэрэл ба тэдэнэй дэлгэрэлгэтэй холбоотой бусад онсо ушаралта байдал хэргылхэ;

2) эзэгүй амитадта хайхарамжатайгаар хандаха;

3) эрхэтэдэй ами наһанда, бээдэ ба (гү, али) зөөридэ, хуулийн эрхэтэ нюурнуудай зөөридэ эзэгүй амитадай хохидол үзүүлхэ аюул доошолуулха;

4) амитадта ба амидардаг оршондонь хохидол үзүүлэлгыг зайлуулха;

5) ами наһандань аюултай байдалда байһан амитадта туһаламжа үзүүлхэ;

6) үгы болошоһон амитадые эзэдтэнь бусааха, эзэгүй амитадта шэнэ эээдые бэдэрхэ;

7) эзэгүй амитадай хүрэгэй байдалай саг үргэлжын шалгалта үнгэргэхэ.

4-дэхи статья. Эзэгүй амигадта хандаха талаар ажал ябуулга бээлүүлхэдэ, хэмжээ ябуулгануудай тоолбори

Буряад Уласай дэбисхэртэ эзэгүй амигадта хандаха талаар ажал ябуулга бээлүүлхэдэ, хэмжээ ябуулганууд бүридэдэг гээбэл:

1) эзэгүй амигадые барилга, тэдэниие саг зуура байлгадаг газарнуудта абаашалга ба дамжуулжа үгэлгэ;

2) саг зуура байлгадаг газарнуудта эзэгүй амигадай үбшэн хорюул эмхидхэлгэ, тооонь бүридхэлгэ ба байлгалга;

3) саг зуура байлгадаг газарнуудта ороһон амигадай элүүрэй шалгалта үнгэргэлгэ, тэдэнэй бээын байдал элирүүлэлгэ, эзэгүй амигадай хүндэ шалтагаангүйгөөр добтолхо шэнжэтэиень (шэнжэгүйень), аюултайень (аюулгүйень) тогтоолго;

4) эзэдын элирүүлэгдээгүй амигад гэжэ баригдаһан, тус Хуулийн 2-дохи статьягай 1-дэхи хубийн 3-дахи пунктда зохистой бүридхэлдэ абтаһан амигадые эзэгүй амигадые тэжээдэг газарнуудта абаашалга ба дамжуулжа үгэлгэ;

5) үгы болошоһон амигадые амигадые тэжээдэг газарнуудһаа эзэдтэнь бусаалга, саг зуура байлгадаг газарнуудта ороһон амигадта ба саг зуура байлгадаг газарнуудһаа амигадые тэжээдэг газарта дамжуулагдаһан амигадта шэнэ эзэдые бэдэрэлгэ;

6) амигадые тэжээдэг газарта амигадай бээ шалгалга, үбшэн хорюул эмхидхэлгэ, халдабариһаа һэргылэмжын эмээр тарилга, тооонь бүридхэлгэ, тамгалалга, үрэгүй болголго ба байлгалга;

7) Буряад Уластахи нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн зургаануудай шийдхэбэрийн ёһоор эзэгүй амигадые бусааха хорюултай газарнуудһаа гадна анханайнь амидардаг байһан газарнуудта эзэгүй амигадые амигадые тэжээдэг газарнуудһаа тус Хуулийн 7-дохи статьягай 8-дахи хубяар хараалагдаһан бусаалга;

8) тус Хуулийн 8-дахи статьягай 2-дохи хубяар хараалагдаһан ушарнуудта амигадай ами таһалалга.

5-дахи статья. Эзэгүй амигадые бариха талаар ажал ябуулга бээлүүлгын гурим

1. Эзэгүй амигадые барихада, удаадахи эрилтэнүүд сахигдаха ёһотой гээбэл:

1) эзэгүй амигад, тэрэ тоодо тайлдадаггүй гү, али арилгагдадаггүй тамгануудтай, үрэгүй болгогдоһон эзэгүй амигад баригдаха ёһотой;

2) амигадые эрэмдэг болгодог, гэмэлтээдэг гү, али ами наһыень таһалдаг бодосуудые, эмүүдые, аргуудые, онһон хэрэгсэлнүүдые хэрэглэжэ болохогүй;

3) эзэгүй амигадые барига хубийн олзын хэрэг эрхилэгшэд ба хуулийн эрхэтэ нюурнууд тэдэнэй ами наһанай ба бээын элүүрэй түлөө харюусадаг;

4) эзэгүй амитадые баригаг хубиин олзын хэрэг эрхилэгшэд ба хуулийн эрхэтэ нюурнууд эзэгүй амитадые бариха үйлынгөө видео буулгаха болон амитадта хандасын халбарига Буряад Уласай гүрэнэй гүйсэдхэхы засагай бүрин этигэмжэтэ зургаанай эрилтээр тус видеогай буулгабариге түлбэригүйгөөр үгэхэ ёһотой.

2. Буряад Уласай дэбисхэртэ баригдаһан эзэгүй амитад тус статьягай 3-дахи хубяар тогтоогдоһон ушарнуудһаа бэшэндэ баригдаһан үдэртөө тус Хуулийн 4-дэхи статьягай 2 – 5-дахи пунктнуудаар хараалагдаһан хэмжээ ябуулгануудые бээлүүлхын тула саг зуура байлгадаг газарнуудта литын 30 үдэрэй болзрто байлгагдадаг.

3. Буряад Уласай дэбисхэртэ баригдаһан эзэгүй амитад саг зуура байлгадаг газарнуудта литын 30 үдэрһөө бага бэшэ хугасаада удаадахи ушарнуудта байлгагдадаг:

1) амидарха шадалгүй амитанай тэсэхээр бэшэ зоболон болуолха хэрэгтэй байхада;

2) амитанай ами наһанда харша ехэ гэмэлтэлгын аргалхаар бэшэ хойшолонтой байхада;

3) хүндэ ба (гү, али) бусад амитадта аюултай үбшэнэй шэнжэнүүдые амитада элирүүлхэдэ, үгы гэбэл амитанай тус үбшэнүүдые тараагша байхада;

4) амитанай тус Хуулийн 2-дохи статьягай 1-дэхи хубиин 3-дахи пунктын ёһоор бүридхэлдэ абтаһан байхада;

5) амитанай хүндэ аюултай байхада, тэрэ тоодо шалтагаангүйгөөр довтолходо;

6) хохидоһон нюурай гү, али тэрэнэй хуулига түлөөлэгшын, нюдөөрөө хараһан хүнүүдэй, амитанай довтолһон тухай иимэ мэдээнүүдые абаһан эмхинүүдэй ба хубиин олзын хэрэг эрхилэгшэдэй мэдүүлгээр (мэдээсэлгээр) баталагдаһан хохидоһон нюурай ами наһанда гү, али бээдэ хохидол үзүүлһэн тодорхой амитанай (тэбэг тэмдэгэй гү, али мэдээсэлэй сахим хэрэгсэлэй (жэжэ чип) түхэлэй танюуһата тэмдэг (бии наань), зүһэ, хэмжээ, үүлтэр ба бусад гадаа түхэл шэнжэнүүдыень заалгатай) довтолһон баримта тэмдэглэжэ абахада.

4. Тус статьягай 3-дахи хубиин 1 – 6-дахи пунктнуудта заагдаһан ушарнуудта саг зуура байлгадаг газарнуудта эзэгүй амитадые байлгаха болзор тус Хуулийн 8-дахи статьягай 2-дохи хубиин ёһоор тогтоогдодог.

6-дахи статья. Саг зуура байлгадаг газарнуудта хэмжээ ябуулгануудые бээлүүлгын гурим

1. Саг зуура байлгадаг газарнууд гүрэнэй, нютагай засагай гү, али үмсын байжа болохо. Саг зуура байлгадаг үмсын газарнуудай эзэд хадаа хубиин олзын хэрэг эрхилэгшэд гү, али хуулийн эрхэтэ нюурнууд байжа болохо.

2. Эзэгүй амитадые саг зуура байлгадаг газарнуудые байгуулха ба ажал ябуулгыень, мүн тэндэ үнгэргэгдэдэг хэмжээ ябуулгануудые эмхидхэхэ гуримые Буряад Уласай Засагай газар тогтоодог.

3. Эзэгүй амитадые саг зуура байлгадаг газарнуудта байлгахдаа, саг зуура байлгадаг газарнуудай эзэд амитанай саг зуура байлгадаг газарта ороһон үдэрһөө литын гурбан үдэрэй туршааа орой бэшэ мэдээсэлэй-телехарилсаанай Интернет сүлжээндэ саг зуура байлгадаг газарнуудта байһан амитад тухай мэдээнүүдые (гэрэл зураг, амитанай тобшо зураглал, олдоһон һара үдэр ба газар, бусад нэмэлтэ мэдээнүүд) ниитэлхые хангадаг.

4. Саг зуура байлгадаг газарнуудта ороһон эзэгүй амитад тушаа тэдэнэй бэеын байдал тодорхойло, хүндэ шалтагаангүйгөөр добтолхо шэнжэтэйнё (шэнжэгүйёнё), аюултайёнё тогтоохо зорилгоор харан шалгалта болон Буряад Уласай Засагай газарай тогтооһон Эзэгүй амитадые саг зуура байлгадаг газарнуудые байгуулха ба ажал ябуулгыёнё, мүн тэндэ үнгэргэгдэдэг хэмжээ ябуулгануудые эмхидхэхэ гуримаар тодорхойлогдоһон бусад хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэдэг.

7-дохи статья. Амитадые тэжээдэг газарнуудта хэмжээ ябуулгануудые бээлүүлгын гурим

1. Бүридхэлдэ абтаһан амитад саг зуура байлгадаг газарай мэргэжэлтэнэй эзэтэй байһан тухайнь мэдээсэл тогтооһон үдэрһөө литын 3 үдэрэй туршада амитадые тэжээдэг газарта дамжуулагдадаг, тиин тэжээдэг газарай эзэн амитанай эзэниие бэдэрдэг.

2. Тус статьягай 1-дэхи хубида заагдаһан амитад ээдыёнё бэдэрхэ зорилгоор амитадые тэжээдэг газарнуудта литын 60 үдэрэй туршада байлгагдадаг.

3. Амитадые тэжээдэг газарай эзэн тэжээдэг газарта байһан бүридхэлдэ абтаһан амитад болон эзэдэйнё тэдэн тушаа эзэн эрхэхээ арсаһан амитад тухай мэдээнүүдые Холбоото уласай хуулийн 16-дахи статьягай 9-дэхи хубийн ёһоор мэдээсэлэй-телехарилсаанай Интернет сүлжээндэ ниитэлхэ аргаар амитанда анханайнь гү, али шэнэ эзэниие бэдэрдэг.

4. Хэрбээ анханайнь эзэниие бэдэрэлгын үрэ дүнгүй гү, али амитадые тэжээдэг газарта байха үедэнь эзэнэйнё амитанһаа арсаа һаань, бүридхэлдэ абтаһан амитан эзэгүй амитан гэжэ тоологдодог. Заагдаһан ушарнуудта тиимэ амитан тушаа тус статьягай 8-дахи хубяар хараалагдаһан хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэдэг.

5. Амитадые тэжээдэг газарнууд тус статьягай 6-дахи ба 7-дохи хубинуудаар тогтоогдоһон ушарнуудһаа бэшэндэ өөрынгөө мүнгэнэй ашаар эзэгүй амитадые сагай хизаарлалтагүйгөөр тэжээхэ эрхэтэй.

6. Амитадые тэжээдэг газарнуудта өөрынгөө мүнгэнэй ашаар эзэгүй амитадые тэжээхэ арга боломжын үгы һаа, мүн тэжээдэг газарнуудай усадхагдаха гү, али шэнээр эмхидхэгдэхэ ушарта амитадые тэжээдэг газарнуудай эзэд тус статьягай 7-дохи хубяар тогтоогдоһон ушарнуудһаа бэшэндэ саг зуура байлгадаг газарнуудта (саг зуура байлгадаг газарнуудай багтаасыёнё хараада абан) амитадые дамжуулха эрхэтэй.

7. Амитадые тэжээдэг газарнуудай эзэд нютагай засагай хэлсээнүүдые дүүргэлгын хэмжээндэ баригдаһан ба амитадые тэжээдэг газарта байха үедэнь эзэдэй олдоогүй амитадые хэрэггүй амитадай зэргээр саг зуура

байлгадаг газарнуудта (багтаасыень хараада абан) дамжуулха ёһотой. Тиимэ амитадые дамжуулалга Эзэгүй амитадые саг зуура байлгадаг газарнуудые байгуулха ба ажал ябуулгыень, мүн тэндэ үнгэргэгдэдэг хэмжээ ябуулгануудые эмхидхэхэ гуримаар хараалагдаһан баримта бэшгээр бээлүүлэгдэдэг.

Хэрбээ амитадые тэжээдэг газарнуудай эзэдэй өөрынгөө мүнгэнэй ашаар эзэгүй амитаниие тэжээхэ шийдхэбэри абаа һаань, амитадые тэжээдэг газар тиимэ амитаниие бүридхэлдэ абаха ёһотой.

8. Хэрбээ тус статьягай 2-дохи хубяар тогтоогдоһон болзорой үнгэрхэдэ, тус статьягай 1-дэхи хубида заагдаһан амитанда эзэниие олохын аргагүй һаань, Холбоото уласай хуулийн 16-дахи статьягай 7-дохи хубяар тодорхойлогдоһон хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэһэнэй удаа амитадые тэжээдэг газар хүндэ аюулгүй амитадые Буряад Уластахи нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн зургаануудай шийдхэбэринүүдэй ёһоор эзэгүй амитадые бусааха хорюултай газарнуудһаа гадна анханайнь амидардаг байһан газарнуудта бусаадаг.

8-дахи статья. Эзэгүй амитадай ами таһалха талаар хэмжээ ябуулгануудые бээлүүлгын гурим

1. Эрхэтэдэй бэсынгээ элүүрые хамгаалха ба һайн оршон тойронхидо ажаһууха, бэсынгээ ойро хүртэсэгүй ба аюулгүй байха үндэһэн хуулита эрхэнүүдые хамгаалха, Буряад Уласта эзэгүй амитадта хайхарамжатай хандасын заршам сахилгатайгаар амитадай халдабарита үбшэнэй хүжэрэлэй ба мал эмнэлгын-ариг сэбэрэй талаар һайн байдал хангаха хэрэгтэй ушарнуудһаа бэшэндэ саг зуура байлгадаг газарнуудта байһан амитадай ами наһа таһалха хорюултай.

2. Саг зуура байлгадаг газарнуудта байһан амитадай ами наһа таһалха ушарнуудта хабаатай гэдэл:

1) амидарха шадалгүй амитанай тэсэхээр бэшэ зоболон болюулха хэрэгтэй байлга (мал эмнэлгын һалбариин мэргэжэлтэнэй тогтооходо, ами наһыень таһалалга хойшолуулшагүйгөөр бээлүүлэгдэдэг);

2) амитанай ами наһанда харша ехэ гэмэлтэлгын аргалхаар бэшэ хойшолонтой байлга (мал эмнэлгын һалбариин мэргэжэлтэнэй тогтооходо, ами наһыень таһалалга хойшолуулшагүйгөөр бээлүүлэгдэдэг);

3) хүндэ ба (гү, али) бусад амитадта аюултай үбшэнэй шэнжэнүүдые амитанда элирүүлхэдэ, үгы гэдэл амитанай тус үбшэнүүдые тараагша байхада (мал эмнэлгын һалбариин мэргэжэлтэнэй тогтооходо, ами наһыень таһалалга амитаниие бариһан үдэрһөө үбшэн хорюулай хэмжээ ябуулгануудые заабол үнгэргэһэнэй удаа 11-дэхи үдэртэ бээлүүлэгдэдэг);

4) хүндэ аюултай амитадые элирүүлэлгэ, тэрэ тоодо шалтагаангүйгөөр добтолхо шэнжэнүүдые тэдээндэ элирүүлэлгэ (саг зуура байлгадаг газарай мэргэжэлтэнэй тогтооходо, ами наһыень таһалалга амитаниие бариһан үдэрһөө үбшэн хорюулай хэмжээ ябуулгануудые заабол үнгэргэһэнэй удаа 11-дэхи үдэртэ бээлүүлэгдэдэг);

5) хохидоһон нюурай гү, али тэрэнэй хуулита түлөөлэгшын, нюдөөрөө хараһан хүнүүдэй, амитанай довтолһон тухай иимэ мэдээнүүдые абahan эмхинүүдэй ба хубиин олзын хэрэг эрхилэгшэдэй мэдүүлгээр (мэдээсэлгээр) баталагдаһан хохидоһон нюурай ами наһанда гү, али бээдэ хохидол үзүүлһэн тодорхой амитанай (тэбэг тэмдэгэй гү, али мэдээсэлэй сахим хэрэгсэлэй (жэжэ чип) түхэлэй танюуһата тэмдэг (бии наань), зүһэ, хэмжээ, үүлтэр ба бусад гадаа түхэл шэнжэнүүдые нь заалгатай) довтолһон баримта тэмдэглэжэ абалга (саг зуура байлгадаг газарай мэргэжэлтэнэй тогтооходо, ами наһыень таһалалга амитаниие бариһан үдэрһөө үбшэн хорюулай хэмжээ ябуулгануудые заабол үнгэргэһэнэй удаа 11-дэхи үдэртэ бээлүүлэгдэдэг);

6) амитаниие хэрэггүй гэжэ тоололго (хэрбээ саг зуура байлгадаг газарнуудта байһан эзэгүй амитанай литын 30 үдэрэй туршада хубиин гү, али хуулийн эрхэтэ нюурнуудта хэрэггүй зандаа байгаа наань, ами наһыень таһалалга баригдаһан сагһаань 31-дэхи үдэртэ бээлүүлэгдэдэг).

3. Ами наһыень таһалалгыё мал эмнэлгын халбариин мэргэжэлтэн саг зуура байлгадаг газарта түргэн ба үбшэнгүй үхэл лаб найдуулһан хайхарамжатай онол аргаар бээлүүлдэг.

4. Һэсын үлэгдэлдэ хандаха талаар хэмжээ ябуулганууд холбоото уласай хууляар баталагдаһан һэсын үлэгдэлнүүдые зөөхэ, хадагалха, болбосоруулха ба усадхаха талаар мал эмнэлгын дүримүүдэй ёһоор бээлүүлэгдэдэг.

9-дэхи статья. Тус Хуулийн хүсэндөө оролго

Тус Хуули албан ёһоор толилогдоһон үдэрэй удаа арбан үдэрэй үнгэрһэн хойно хүсэндөө орохо.

Буряад Уласай Толгойлогшо

А.С. ЦЫДЕНОВ

Улаан-Үдэ хото
2023 оной ноябрийн 22

№ 185-VII